

Щодо урядових заходів, спрямованих на захист економічної безпеки КНР

Інформаційно-аналітична довідка

В умовах посилення геополітичних та економічних суперечностей між Китаєм та США, Китаєм та Європейським Союзом, проведенням ЄС низки антидемпінгових розслідувань щодо китайських підприємств, зростання випадків застосування санкцій до китайських юридичних та фізичних осіб, урядом КНР протягом останніх місяців було прийнято низку нормативних документів, що спрямовані на захист національної безпеки і суверенітету, а також економічних інтересів держави, зокрема:

- Положення Державної Ради КНР «Про безпеку виробничих ланцюгів та ланцюгів постачання» (Декрет Державної Ради КНР № 834, вступили в силу 31.03.2026);

- Положення КНР «Про протидію неправомірній екстериторіальній юрисдикції іноземних держав» (Декрет Державної Ради КНР № 835, вступили в силу 07.04.2026);

- Положення Державної ради КНР «Про зовнішні інвестиції» (Декрет Державної Ради КНР №837, вступили в силу 01.07.2026).

Положення Державної Ради КНР «Про безпеку виробничих ланцюгів та ланцюгів постачання» мають на меті попередження безпекових ризиків, підвищення рівня безпеки та стійкості для виробничих ланцюгів та ланцюгів постачання, забезпечення соціально-економічної стабільності та державної безпеки.

Цей нормативний акт передбачає посилення безпеки в ключових галузях (мають бути визначені Державною Радою, перелік наразі не опублікований), що включає забезпечення стабільного функціонування виробництва, постачання сировини, технологій, обладнання тощо.

Зазначені Положення надають компетентним органам Державної Ради КНР повноваження застосовувати заходи проти установ та фізичних осіб, що здійснюють на території Китаю розслідування або інші дії, пов'язані зі збором інформації щодо виробничих ланцюгів та ланцюгів постачання. Також **урядові органи КНР мають право проводити розслідування щодо застосування іноземними державами або міжнародними організаціями дискримінаційних заборон або обмежень, які наносять шкоду китайським ланцюгам виробництва та постачання.**

За результатами розслідування до іноземних установ та фізичних осіб можуть бути застосовані такі обмежувальні заходи:

- заборона або обмеження експортно-імпоротної діяльності з Китаєм;
- заборона або обмеження інвестиційної діяльності на території Китаю;
- заборона або обмеження на здійснення торговельних операцій або ведення співпраці на території Китаю;
- заборона або обмеження на в'їзд відповідних осіб та транспортних засобів;
- скасування або обмеження права відповідних осіб на роботу, перебування або проживання на території Китаю.

Окремо наголошується, що такі заходи можуть бути застосовні до організацій, які контролюються зазначеними іноземними установами або фізичними особами, або ж до організацій, в створенні або роботі яких беруть участь зазначені іноземні установи та фізичні особи. Виконання норм цього положення є обов'язковим для всіх організацій та фізичних осіб на території КНР, у випадку порушення норм цих Положень можуть бути застосовані обмежувальні заходи щодо участі в державних закупівлях, здійснення імпоротно-експортної діяльності, перетину кордону КНР тощо.

Положення Державної Ради КНР «Про протидію неправомірній екстериторіальній юрисдикції іноземних держав» спрямовані на захист суверенітету, безпеки та інтересів розвитку держави; захист законних інтересів громадян та установ КНР; захист міжнародного порядку, що ґрунтується на міжнародному праві.

Ці норми надають компетентним органам уряду КНР право застосовувати відповідні заходи у випадку порушення іноземними державами міжнародного права та принципів міжнародних відносин, реалізації ними неправомірної екстериторіальної юрисдикції, нанесенні шкоди державному суверенітету, безпеці та інтересам розвитку КНР, а також законним інтересам громадян та установ КНР. Водночас Положення не надає чіткого визначення терміну «неправомірна екстериторіальна юрисдикція» іноземних держав.

Уряд КНР здійснює оцінку дій та заходів неправомірної екстериторіальної юрисдикції, визначає рівень ризиків та застосовує контрзаходи або обмежувальні заходи. Компетентні органи КНР вносять іноземні установи або фізичних осіб, що здійснюють або беруть участь у виконанні заходів неправомірної екстериторіальної юрисдикції іноземних держав, до переліку недоброчесних суб'єктів, застосовує такі обмежувальні заходи:

- відмова у видачі візи, заборона в'їзду, анулювання візи або зобов'язання покинути країну у визначений термін, примусове вивезення, депортація;
- скасування або обмеження права на роботу, перебування або проживання на території Китаю;
- накладення арешту, вилучення або заморожування рухомого та нерухомого майна, іншого майна на території Китаю;
- заборона або обмеження на надання даних та персональних даних організаціями та фізичними особами на території Китаю;
- заборона або обмеження на здійснення експортно-імпортової діяльності з Китаєм;
- заборона або обмеження на здійснення інвестицій на території Китаю;
- заборона або обмеження ввезення товарів, транспортних засобів тощо на територію Китаю;
- штрафи;
- інші заходи.

Крім цього, компетентні органи Державної Ради КНР можуть проводити перевірку установ або юридичних осіб за наявності підозр у виконанні або сприянні виконанню заходів неправомірної екстериторіальної юрисдикції іноземної держави.

При цьому компетентні органи Державної Ради можуть ухвалити рішення про заборону виконання заходів неправомірної екстериторіальної юрисдикції іноземних держав. Зокрема у травні 2026 року уряд КНР заборонив китайським юридичним особам надавати сприяння у проведенні Європейським Союзом антидемпінгового розслідування проти компанії Nuctech.

Також нормами Положень передбачено можливість подання громадянами та установами КНР позову до Народного суду КНР проти тих установ або фізичних осіб, що виконують або сприяють виконанню заходів неправомірної екстериторіальної юрисдикції іноземних держав, з вимогою припинити нанесення шкоди та відшкодування збитків.

Положення Державної ради КНР «Про зовнішні інвестиції» встановлюють комплексний режим регулювання зовнішніх інвестицій китайських підприємств, організацій та фізичних осіб. Документ визначає поняття зовнішніх інвестицій, закріплює державну підтримку іноземних китайських інвестицій, посилює процедури погодження, реєстрації, звітності, валютного контролю, експортного контролю, кібербезпеки та перевірки з питань національної безпеки, зокрема посилено контроль за передачею за кордон товарів, технологій, послуг і даних, а також впроваджує механізми захисту китайських інвесторів за кордоном і можливість застосування КНР контрзаходів у разі дискримінаційного обмеження китайських інвестицій. У документі закріплено, що зовнішні інвестиції мають здійснюватися з урахуванням загальної рамки національної безпеки КНР.

Нововведення поширюються на китайські підприємства, організації та фізичних осіб – резидентів КНР, які прямо або опосередковано набувають за кордоном право власності, право управління або інші права щодо підприємств чи

активів. Згідно з нормами Положень, китайські інвестори мають право самостійно ухвалювати інвестиційні рішення, нести ризики та відповідати за результати інвестиційної діяльності. Водночас, інвестори зобов'язані проходити передбачені законодавством процедури погодження.

Окремо акцентується на недопущенні неконтрольованого виведення за кордон чутливих ресурсів та товарів. **Інвесторам забороняється в межах зовнішніх інвестицій експортувати або використовувати за кордоном товари, технології, послуги та дані, експорт яких заборонений КНР.**

У разі виникнення бар'єрів та перешкод для діяльності китайських інвесторів за кордоном **Міністерство комерції КНР може проводити розслідування та за його результатами ініціювати заходи регулювання правил торгівлі, митної політики, а також застосовувати обмеження щодо товарів, технологій, послуг.**

Крім зазначених нормативних актів на розгляді Всекитайських зборів народних представників наразі знаходиться проєкт **Закону КНР «Про прокурорські позови щодо захисту громадських інтересів»**, яке на засіданні Постійного комітету ВЗНП 23 червня 2026 року пройшло друге обговорення. За результатами обговорення до законопроєкту було внесено низку змін, зокрема додано норму про можливість порушення прокуратурою позову щодо захисту громадських інтересів у разі правопорушень, скоєних іноземними організаціями та фізичними особами, що завдають шкоди державним інтересам та суспільним інтересам нашої країни.

Попри наявність достатньо широкого інструменту захисту вітчизняних інтересів у рамках антисанкційного законодавства до цього часу в КНР було відсутнє окреме положення щодо захисту безпеки виробничих ланцюгів та ланцюгів постачання. Разом із раніше прийнятими нормативно-правовими актами, а саме: «Закон щодо протидії іноземним санкціям», «Закон щодо експортного контролю», «Закон щодо безпеки даних» та «Закон щодо кібербезпеки» зазначені Положення формують нову комплексну правову архітектуру протидії іноземним санкціям, запровадженими передусім США, ЄС та країнами Групи 7.

Положення наділяють китайські органи влади повноваженнями розслідувати та застосовувати контрзаходи проти іноземних організацій або фізичних осіб, обмежувати можливості експорту або передачі іноземним установам ключових технологій та продуктів. Практичний ризик зазначених постанов полягає в тому, що під їх дію можуть потрапити іноземні компанії, які виконують санкційні вимоги своїх країн реєстрації, створюючи конфлікт юрисдикцій для іноземних компаній в КНР. Водночас накопичення зобов'язань в рамках національного антисанкційного законодавства створює значні труднощі для місцевих підприємств (з китайським чи іноземним капіталом) щодо взятих на себе зобов'язань за контрактами із іноземними партнерами. Дотримання законів однієї країни, зокрема США чи ЄС може призвести до того, що компанія не відповідатиме новому законодавству Китаю.

Хоча норми зазначених Положень спрямовані на протидію санкціям, що запроваджені США та Європейським Союзом, потенційно вони можуть негативно вплинути на зовнішньоекономічну діяльність та інвестиційну активність в Україні, зокрема:

- вразити ланцюги постачання до України чутливої високотехнологічної продукції (БПЛА та їхні комплектуючі тощо);
- вплинути на участь китайських підприємств в реалізації інвестиційних проєктів в Україні, в тому числі і в рамках післявоєнної відбудови країни;
- зменшити можливості для обміну технологіями в рамках реалізації спільних інвестиційних проєктів;
- вплинути на постачання до України енергетичного обладнання та залучення відповідних китайських технологій до проєктів в галузі енергетики.